

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Kuopion hiippakunnan tuomiokapitulin kokous

Kokousaika 30.09.2021 klo 10:00

Kokouspaikka Tuomiokapituli

Osallistujat	Jari Jolkkonen	piispa, poissa 6 §
	Ilpo Rannankari	tuomiorovasti, poissa 8§, 22 §
	Riikka Ryökäs	lakimiesasessori
	Hannu Koskelainen	pappisasessori, poissa 23 §
	Jari Uimonen	pappisasessori, poissa 15 §
	Sakari Häkkinen	hiippakuntadekaani
	Elina Siirola	maallikkojäsen
Pekka Niiranen	hiippakuntavaltuuston puheenjohtaja, poissa	
Janne Bovellan	notaari	

Esteestä ilmoittaminen janne.h.bovellan@evl.fi

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

30.09.2021

§ 1 Kokouksen avaus

Veisattiin virsi 415. Pappisasessori Hannu Koskelainen luki Efesolaiskirjeen 4:1–16. Piispa Jari Jolkkonen avasi kokouksen.

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Esitys Kokous todetaan laillisesti kokoon kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös Esitys hyväksyttiin.

Edellisten kokousten pöytäkirjat

Kokouksen 10/2021 pöytäkirja on tarkastettu Domus asianhallintajärjestelmässä. Pöytäkirjasta on työjärjestyksen mukaisesti otettu myös paperiversio, jonka ovat allekirjoittaneet puheenjohtaja piispa Jari Jolkkonen, sihteeri notaari Janne Bovellan ja pöytäkirjan tarkastajat maallikkojäsen Elina Siirola ja tuomiorovasti Ilpo Rannankari.

Esitys: Merkitään tiedoksi.

Päätös: Esitys hyväksyttiin.

Pöytäkirjantarkastajien ja ääntenlaskijoiden valinta

Esitys Pöytäkirjantarkastajaksi valitaan maallikkojäsen ja varalle tuomiorovasti. Ääntenlaskijoiksi valitaan maallikkojäsen ja tuomiorovasti.

Päätös Esitys hyväksyttiin.

Pöytäkirjantarkastus ja nähtävillä pito

Esitys Pöytäkirja tarkastetaan Domus asianhallintajärjestelmässä. Sen julkiset osat ovat pyydettyäessä nähtävänä tarkastuksen jälkeen.

Päätös Esitys hyväksyttiin.

Kokouksen työjärjestys

Esitys: Hyväksytään kokouksen 11/2021 esityslista.

Päätös Esitys hyväksyttiin.

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

§ 31 Erään papin ilmoitus: oikaisuvaatimuksen käsittely

Diaarinumero	DKUO/464/08.00.00/2018
Esittelijä	Lakimiesasessori Riikka Ryökäs
Perustelut	Pastori Reettakaisa Sofia Salo on toimittanut tuomiokapitulille sähköpostilla 22.7.2021 päivätyn oikaisuvaatimuksen (liite 1) koskien tuomiokapitulin 30.6.2021 tekemää päätöstä antaa Salolle kirjallinen varoitus toimimisesta kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta toimittamalla samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon vihkimisen 4.8.2018.
Oikaisuvaatimus	Oikaisuvaatimuksessaan pastori Salo katsoo, että varoitus olisi tullut jättää antamatta, ja siten vaatii päätöksen oikaisua.

Oikaisuvaatimustaan Salo perustelee seuraavasti:

1) Pyydetyn selvityksen ja kirjallisen varoituksen perustelun suhde

Salo on oikaisuvaatimuksessaan viitannut tuomiokapitulin pyytämään selvitykseen, esitettyihin kysymyksiin ja mukana olleisiin asiakirjoihin.

Salo on maininnut kirjoittaneensa selvityksessään, että avioliitto kuuluu maallisen regimentin asioihin; että samaa sukupuolta olevien ihmisten parisuhteet ovat asia, joille voidaan pyytää Jumalalta tukea eikä kyseisten suhteiden siunaaminen tai avioliittoon vihkiminen tuo asiaan uutta teologista sisältöä; että kirkkokäsikirjan sanamuotoja muutetaan koko ajan; että sisarkirkkojen käsikirjoja voidaan käyttää Suomessa toimitettavissa kirkollisissa toimituksissa; että mukana olleissa asiakirjoissa siteeratut raamatunjakeet on irrotettu kontekstistaan ja että yleisvaliokunta ja piispainkokous painottavat homoseksuaalien täyttää ihmisarvoa ja vastustavat syrjintää mutta eivät pidä heidän parisuhdettaan samanarvoisena erisukupuolisten parisuhteiden kanssa.

Salo on oikaisuvaatimuksessaan todennut, että tuomiokapituli ei ota päätöksessään kantaa häneltä pyydettyyn selvitykseen vaan ohittaa sen teologisen ja eksegeettisen argumentaation. Salo on kokenut tämän ongelmallisena, koska seuraavat asiat jäävät ilman vastausta:

- Salon mukaan Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla ei ole yksiselitteistä, kirkolliskokouksen päättämää avioliittokäsitystä. Hän on viitannut piispainkokouksen vastaukseen kirkolliskokouksen pyyntöön (6.8.2020) todeten, että kirkon sisällä on aiheesta erilaisia perusteltuja mielipiteitä.
- Salo on katsonut, että tuomiokapituli on ohittanut kysymyksen perustuslaista ja sen takaamasta yhdenvertaisuudesta (perustuslaki 6.1-2 § ja 11.2 § sekä yhdenvertaisuuslaki 8.1 §): ”Ihmisiä ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan heidän seksuaalisen suuntautumisensa perusteella, ja heillä on oikeus uskonnon harjoittamiseen”. Salo on sitä mieltä, että tuomiokapitulin tulisi perustella, miksi se vaatii pappiensa

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

rikkovan kirkon jäsenten oikeutta päästä osalliseksi kirkon pyhistä toimituksista.

- Salo on viitannut perustuslain 107 §:ään ja kysynyt, saako piispan antamia ohjeita noudattaa, mikäli ne ovat perustuslain vastaisia. Salo on vedonnut Augsburgin tunnustuksen kohtaan XXVIII, jossa todetaan, että kirkollista ja maallista valtaa ei pidä sekoittaa toisiinsa.

Salo on oikaisuvaatimuksessaan katsonut, että koska perustuslaki kieltää lakia alemmanasteisten säädösten, kuten kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan, soveltamisen silloin, kun niiden määräykset ovat ristiriidassa perustuslain tai muun lain, kuten yhdenvertaisuuslain, kanssa, tuomiokapitulin hänelle antama varoitus on lainvastainen.

2) Kirjallisen varoituksen suhde piispainkokouksen kannanottoon (21.10.2020)

Salo on oikaisuvaatimuksessaan todennut, että piispainkokouksen kannanoton mukaan (21.10.2020 § 5) "tuomiokapituleilla on oikeus määrätä seuraamuksia papeille, jotka ovat vastoin kirkon avioliittokäsitystä ja annettuja ohjeita vihkineet avioliittoon samaa sukupuolta olevia pareja. Esille tulleita vihkimisiä käsitellään tapauskohtaisesti. On syytä harkita pidättyväisyyttä seuraamusten määräämisessä." Lisäksi Salo on nostanut esiin asiakirjasta Piispainkokouksen vastaus kirkolliskokouksen pyyntöön (6.8.2020) kohdat: "Yhtä mieltä ollaan siitä, että pyrkimys alistaa, eristää, erottaa tai nujertaa vastakkaisella kannalla oleva kirkon työntekijä, jäsen tai hengellinen liike ei ole oikea ratkaisu. Ketään ei tule pakottaa muuttamaan avioliittokäsitystään eikä toimimaan vastoin vakaumustaan." (s. 10) ja "Hiippakuntien eriytymistä vihkimisen käytännöissä ei voi pitää toivottavana kehityksenä." (s. 5). Salo on maininnut, että Oulun hiippakunnassa on pidättydytty rankaisemasta pappeja samaa sukupuolta olevien pappien vihkimisestä, ja Helsingin hiippakunta on todennut, ettei vastaavia varoituksia siellä enää anneta.

Salo on oikaisuvaatimuksessaan katsonut, että tuomiokapitulin päätöksessä ei perustella, miksi Salon toimittaman vihkimisen piti johtaa kirjalliseen varoitukseen. Salo on sitä mieltä, että tuomiokapitulin päätöksen perusteluissa ei varoitukselle ole annettu muita perusteluja, kuin että se on ratkaisun KHO:2020:97 valossa mahdollista. Salo on katsonut, että asiallisia syitä, miksi varoitus olisi hänen tapauksessaan tarpeellinen, ei ole esitetty ja siten päätöstä ei ole perusteltu siten kuin hallintolain 45 §:ssä on edellytetty, jolloin se on lainvastainen.

3) Kohtuuttoman pitkä käsittelyaika

Salo on oikaisuvaatimuksessaan katsonut, että tuomiokapituli käsitteli asiaa kohtuuttoman pitkän ajan. Salo on maininnut vihkineensä parin 4.8.2018, ilmoittaneensa siitä piispalle 14.8.2018, tuomiokapitulin pyytäneen häneltä selvitystä 8.11.2018, hänen lähettäneen selvityksensä 21.11.2018 ja saaneensa tiedon kirjallisesta varoituksesta 12.7.2021. Salo on todennut, että muista 30.6.2021 tehdyistä päätöksistä tiedotettiin hiippakunnan nettisivuilla 1.7.2021.

Salo on oikaisuvaatimuksessaan todennut, että päätös tapauksesta (KHO:2020:97) oli tehty syyskuussa 2020 ja piispainkokous on ottanut siihen

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

kantaa 21.10.2020 ja että marraskuun 2018 ja heinäkuun 2021 välillä on julkaistu uusia kirkolliskokouksen valiokuntien mietintöjä ja piispainkokouksen kannanottoja.

Salon oikaisuvaatimuksessaan viitannut hallintolain 23 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Salon on katsonut, että hänen asiansa on tullut vireille viranomaisen aloitteesta ja viittaa hallintolain perusteluihin (HE 72/2002 vp, s. 74), jonka mukaan viranomaisen aloitteesta vireille tulleen asian asianmukainen ja viivytyksetön käsittely on asianosaisen kannalta tärkeää.

Salon oikaisuvaatimuksessaan muun muassa katsonut seuraavaa: Koska pappisviran hoitoon liittyvillä hallinnollisilla seuraamuksilla voi olla vaikutusta papin palvelussuhteeseen, rinnastuu kirkkolain 5 luvun 3 §:n 3 momentissa säädetty varoitus luonteeltaan työ- ja virkamiesoikeudellisiin varoituksiin, jollaisista on säädetty muun ohessa kirkkolain [6 luvun] 26 §:n 3 momentissa. Moitittavan teon ja siitä annettavan seuraamuksen väli ei voi olla kohtuuttoman pitkä. Hyväksyttävä aika voi riippua esimerkiksi asian selvittämiseen tarvittavasta ajasta. Lisäksi Salon on todennut, että tuomiokapitulilla on ollut loppuvuodesta 2018 kaikki tarvittavat selvitykset, joiden perusteella asia olisi tullut ratkaista jo silloin ja että tuomiokapitulin ei olisi tullut jäädä odottamaan KHO:n ratkaisua muista vastaavista tapauksista. Salon on katsonut, että tuomiokapituli on rikkonut hallintolain 23 §:n 1 momentissa säädettyä kiireellisyysvelvoitetta ja ratkaissut asian siten lainvastaisesti.

Asian aiempi käsittely

Tuomiokapituli merkitsi kokouksessaan 26.8.2021 § 41 tiedoksi pastori Reettakaisa Sofian oikaisuvaatimuksen ja valitsi esittelijäksi lakimiesasessorin.

Asian käsittely

Tuomiokapituli on käsitellyt pastori Reettakaisa Sofian oikaisuvaatimuksen.

Tuomiokapitulin perustelut

Pastori Salon on hakenut oikaisua tuomiokapitulin 30.6.2021 § 24 antamaan päätökseen. Salon sanoin: "... varoitus olisi tullut jättää antamatta ja siten vaadin päätöksen oikaisua ...": Kyse on siten vaatimuksesta kumota tuomiokapitulin päätös siltä osin, kun se koskee varoituksen antamista.

Oikaisuvaatimuksen perustelujen kohdan 1) osalta tuomiokapituli toteaa seuraavaa:

Tuomiokapituli on päätöksenteossaan 30.6.2021 § 24 ottanut huomioon Salon antaman selvityksen.

Kirkon teologisista ja eksegeettisistä linjauksista päättäminen, avioliittokäsityksen määrittäminen tai avioliittokäsityksen tulkinta ei kuulu tuomiokapitulin toimivaltaan. Kirkon opista ja kirkkokäsikirjan sisällöstä päättäminen kuuluu kirkkolain 20 luvun 7 §:n mukaan kirkolliskokouksen tehtäviin. Lisäksi kirkolliskokous tekee ehdotuksia kirkkolain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta ja hyväksyy kirkkojärjestyksen. Piispainkokouksen tehtäviin kuuluu kirkkolain 21 luvun 2 §:n mukaan tarkempi määräysten antaminen kirkollisista toimituksista. Kirkkolain 19 luvun 1 §:n

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

mukaan tuomiokapituli hoitaa hiippakunnassa kirkollista hallintoa ja toimintaa siten kuin tässä laissa, kirkkojärjestyksessä ja kirkon vaalijärjestyksessä säädetään ja niiden nojalla määrätään. Kirkkojärjestyksen 19 luvun 1 §:stä ilmenee, ettei tuomiokapitulin tehtävänä ole päättää kirkon opista, kirkon järjestyksestä eikä kirkkokäsikirjasta.

Tuomiokapitulin tehtävänä on kirkkojärjestyksen 19 luvun 1 §:n mukaan muun muassa valvoa papiston tehtävien hoitoa. Tuomiokapitulin tehtävänä on siten valvoa, että papit noudattava kirkollista lainsäädäntöä, kirkolliskokouksen ja piispankokouksen määräyksiä ja ohjeita.

Kirkolla on selkeä avioliittokäsitys, jota ei ole muutettu. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään 18.9.2020 (KHO:2020:97) todennut oikeudellisena arvionaan, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliittokäsitystä ja vihkimistä koskevaa säännöstöä, joiden perusteella avioliitto on miehen ja naisen välinen, ei ole 1.3.2017 voimaan tulleen avioliittolain muutoksen vuoksi muutettu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon avioliittokäsitys, jonka mukaan avioliitto on miehen ja naisen välinen, ilmenee kirkkokäsikirjan avioliittoon vihkimistä koskevasta kaavasta.

Perustevaliokunta tuli mietinnössään 1/2018 siihen tulokseen, ettei edustaja-aloite (1/2017) kirkon avioliittokäsityksen laajentamisesta myös samaa sukupuolta olevia pareja koskevaksi anna riittäviä perusteluja kirkon avioliittokäsityksen laajentamiselle tai muuttamiselle. Kirkolliskokous päätti kyseisen edustaja-aloitteen (1/2017) raukeamisesta 18.5.2018. Kirkon avioliittokäsitystä, jossa avioliitto on naisen ja miehen välinen liitto, ei siten muutettu.

Samaa sukupuolta olevien parien vihkimistä on käsitelty eri yhteyksissä kirkolliskokouksessa, jossa kirkon avioliittokäsitystä tai pappien vihkimisoikeutta ei kuitenkaan ole päädytty laajentamaan eräistä laajentamisen puolesta esitetyistä aloitteista ja näkemyksistä huolimatta. Kirkolliskokous ei ole muuttanut kirkon avioliittokäsitystä.

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan mietinnössä 3/2015 todetaan, että papille ei synny oikeutta toimittaa samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimistä. Piispainkokouksen selonteossa avioliittolain muutosten johdosta (31.8.2016) todetaan, että 1.3.2017 voimaan astuva avioliittolain muutos ei vaikuta papin oikeuteen vihkiä kirkolliseen avioliittoon ja viitataan siihen, että papin vihkiessä kirkolliseen avioliittoon hänen velvollisuutenaan on toimittaa vihkiminen kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan määräysten mukaan.

Tuomiokapituli pyysi selvityksessään Saloa arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa esitettyihin asiakirjoihin. Tuomiokapituli on arvioinut Salon toimintaa pappina konkreettisessa tilanteessa ja ottanut hänen selvityksensä huomioon. Selvityksestä ilmenee, että Salo ei ole arvioinut suorittamaansa vihkimistä suhteessa kirkon avioliittokäsitykseen ja sen mukaiseen vihkimiskäytäntöön. Sen sijaan Salo on nostanut esille oman teologisen ja eksegeettisen näkemyksensä. Salon avioliittokäsitys poikkeaa kirkon avioliittokäsityksestä. Avioliittokäsityksestään huolimatta papin tulee noudattaa kirkon säännöksiä ja määräyksiä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määrittämän kirkollisen vihkimisen ehdot ja muodot perustuvat avioliittolain 16 §:ään sekä perustuslain 11 §:ssä

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

määriteltyyn uskonnonvapauteen ja 76 §:ssä turvattuun kirkon autonomiaan. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan avioliittolakia muutettiin 1.3.2017 voimaan tulleella kansalaisaloitteen pohjalta säädetyllä lailla siten, että avioliittoon voidaan vihkiä myös samaa sukupuolta olevat henkilöt. Lain esitöissä (KAA 3/2013 vp ja LaVM 14/2014 vp) on kuitenkin korostettu, että lailla ei ole tarkoitus puuttua uskonnollisten yhdyskuntien avioliittolain 16 §:ssä säädettyyn oikeuteen määrätä kirkollisen vihkimisen ehdoista ja muodosta. Tämä oikeus palautuu viime kädessä perustuslain 11 §:ssä turvattuun uskonnolliseen yhdistymisvapauteen, johon sisältyy myös uskonnollisen yhdyskunnan tietynasteinen sisäinen autonomia (ks. PeVL 4/2020 vp ja siinä viitatu perustuslakivaliokunnan aiemmat lausunnot). Kaikilla uskonnollisilla yhdyskunnilla on siten itsenäinen oikeus päättää, vihkivätkö ne avioliittoon samaa sukupuolta olevia pareja. (KHO:2020:97)

Esivalta on Suomen oikeusjärjestelmässä nähnyt hyväksi antaa evankelis-luterilaiselle kirkolle sekä muille vihkiöoikeuden omaaville uskonnollisille yhdyskunnille oikeuden vihkiä avioliittoon ja oikeuden määrätä itse vihkimisen ehdoista ja muodoista.

Eduskunta on hyväksynyt 1.3.2017 voimaan tulleen niin sanotun tasa-arvoisen avioliittolain, joka mahdollistaa sen, että avioliittolain edellytykset täyttävät henkilöt voivat solmia avioliiton sukupuolesta riippumatta. Lainsäätäjä on näin ollen taannut yhdenvertaisen kohtelun avioliiton solmimisessa. Yhdenvertaisuuden toteutuminen ei edellytä, että avioliittoon aikovilla olisi subjektiivinen oikeus tulla vihityksi valitsemassaan uskonnollisessa yhdyskunnassa, jonka edustajalla on vihkimisoikeus. Evankelis-luterilaisen kirkon vihkimisen rajaaminen eri sukupuolta oleviin pareihin ei vaaranna kenenkään oikeutta solmia avioliitto. Jokaisella avioliittolain edellytykset täyttävällä on oikeus solmia avioliitto tuomioistuimessa tai maistraatissa.

Samaa sukupuolta olevilla pareilla on piispainkokouksen antaman ohjeen *Rukoileminen parisuhteen puolesta* johdosta mahdollisuus myös hengelliseen (esimerkiksi rukousta, raamatunlukua ja virsiä sisältävään) tilaisuuteen, jossa pappi on mukana.

Tuomiokapitulilla on oikeus antaa Salolle varoitus. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään KHO:2020:97 todennut, että tuomiokapitulin toimivalta antaa kirkkolain 5 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu varoitus kohdistuu kaikkiin pappisvihkimyksen saaneisiin pappisvirassa oleviin pappeihin. Tuomiokapitulin tällainen valvontaoikeus ja toimivalta heijastavat säännöksen esitöiden (HE 41/2012 vp s. 19) perusteella kirkon episkopaalista rakennetta, jonka mukaan hiippakunnan papisto on piispan ja tuomiokapitulin erityisen ohjaus- ja valvontavallan alaista.

Tuomiokapituli on katsonut, että Salo on vihkiessään avioliittoon samaa sukupuolta olevan parin toiminut vastoin kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan määräyksiä vihkimisestä. Tuomiokapitulilla on edellä sanotuin perustein oikeus antaa Salolle varoitus toimimisesta kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä tarkoittamalla tavalla vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta.

Edellä sanotun perustella tuomiokapituli toteaa, että Salo on vihkinyt samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon ja tuomiokapituli on varoitusta antaessaan ottanut huomioon Salon antaman selvityksen. Tuomiokapitulin päätös ei ole

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

siten syntynyt virheellisessä järjestyksessä, eikä tuomiokapituli ole ylittänyt toimivaltaansa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen. Tämän perustelun osalta oikaisuvaatimuksen vaatimus varoituksen kumoamisesta tulee hylätä.

Oikaisuvaatimuksen perustelujen kohdan 2) osalta tuomiokapituli toteaa seuraavaa:

Tuomiokapituli on käyttänyt sille kuuluvaa toimivaltaa, perustellut päätöksensä ja esittänyt asialliset syyt sille, miksi Salolle on annettu varoitus.

Tuomiokapituli on tietoinen *Piispankokouksen kannanotosta 21.10.2020 § 5* ja on käsitellyt sen sekä merkinnyt sen tiedoksi helmikuussa 2021. Piispankokous on todennut: "Tuomiokapituleilla on oikeus määrätä seuraamuksia papeille, jotka ovat vastoin kirkon avioliittokäsitystä ja annettuja ohjeita vihkineet avioliittoon samaa sukupuolta olevia pareja. Esille tulleita vihkimisiä käsitellään tapauskohtaisesti. On syytä harkita pidättyväisyyttä seuraamusten määräämisessä." Myös Salo on oikaisuvaatimuksessaan maininnut asian.

Tuomiokapituli pitää piispainkokouksen suosituksia asianmukaisina ja perusteltuina. Kyseinen asiakirja on otsikkotietojen mukaan "Arvio". Se ei ole hiippakuntien tuomiokapituleja sitova määräys tai säädös, vaan nimenomaan piispainkokouksen arvio. Asiakirjassa annetaan suosituksia, koska piispainkokouksella ei ole toimivaltaa kunkin hiippakunnan yksittäisten pappien valvontaan liittyvissä asioissa. Tämä toimivalta kuuluu yksiselitteisesti tuomiokapitulille, mistä piispainkokous on hyvin tietoinen. Tämä tuodaan selvästi esille piispainkokouksen päätöksessä, kun siinä todetaan: "tuomiokapituleilla on oikeus määrätä seuraamuksia papeille, jotka ovat vastoin kirkon avioliittokäsitystä ja annettuja ohjeita vihkineet avioliittoon samaa sukupuolta olevia pareja." Näin ollen tuomiokapitulin ja piispainkokouksen päätösten välillä ei ole ristiriitaa.

Salo on viitatessaan *Piispainkokouksen vastaus kirkolliskokouksen pyyntöön (6.8.2020) -asiakirjaan* irrottanut kohdan "Yhtä mieltä ollaan siitä, että pyrkimys alistaa, eristää, erottaa tai nujertaa vastakkaisella kannalla oleva kirkon työntekijä, jäsen tai hengellinen liike ei ole oikea ratkaisu. Ketään ei tule pakottaa muuttamaan avioliittokäsitystään eikä toimimaan vastoin vakaumustaan." (s. 10) asiakokonaisuudesta. Asiakirjassa etsitään ratkaisua kunnioittavan keskustelun edistämiseksi ja selvitetään ratkaisuja avioliittokäsitystä koskeviin erimielisyyksiin. Salon viittaama lause liittyy asiakirjassa käsitelyyn omantunnon suojaan ja kuvaa, miten avioliittokäsityksestä vallitseva erimielisyys tulisi tältä osin piispainkokouksen mielestä ratkaista. Asiakirjassa nimenomaan todetaan (s. 8), että "omantunnonsuojasta tehtäisiin erillinen päätös, mieluiten säädösten mukainen."

Asiakirjassa käsitellään kuutta eri vaihtoehtoa ja skenaariota (perusmallia). Perusmallin 2 kohdalla todetaan kirkon nykyinen käytäntö (s. 5):

"2) Kirkko pitää avioliittoa miehen ja naisen välisenä ja vihkii tämän mukaisesti. Samalla sillä on rinnakkainen toimitus, jolla halutaan vastata samaa sukupuolta olevien hengellisiin tarpeisiin.

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

30.09.2021

Tämä vastaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nykyistä käytäntöä. Samaa sukupuolta olevan parin kanssa ja puolesta voidaan rukoilla. Piispainkokous on antanut asiasta pastoraalisen ohjeen (2011, täsmennys 2016), mutta kirkolliskokous ei ole laatinut tälle erityistä kaavaa. Vihkitoimitus on puolestaan jumalanpalvelus ja sellaisena osa kirkon hengellisen elämän kokonaisuutta. Siksi siihen liittyy uskon ja opin käsityksiä sekä eettisiä ihanteita ja opetuksia. Kirkkokäsikirjaan sisältyy kirkkojärjestyksen määritelmä avioliittoon vihkimisen tai avioliiton kirkollisen siunaamisen ehdoista. Vaikka niissä ei sanallisesti mainitakaan vihittävien sukupuolta, ne perustuvat käsitykseen avioliitosta naisen ja miehen välisenä. Itse kaavoissa asia todetaan selvästi.”

Piispainkokous ei anna asiakirjassa papille oikeutta toimia vastoin pappislupaustaan ja virkavelvollisuuksiin. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on asettunut kannalle, jonka mukaan esimerkiksi pappi käyttää uskonnon ja omantunnon vapauttaan ryhtyessään uskontokunnan palvelukseen. Tämän jälkeen hän ei voi vedota omaan henkilökohtaiseen vakaumukseensa perusteena poiketa uskontokunnan tunnustuksesta ja järjestyksestä (PeVL 22/1997).

Salo on viitatessaan asiakirjan *Piispainkokouksen vastaus kirkolliskokouksen pyyntöön* (6.8.2020) sivuun 5 irrotanut oikaisuvaatimuksessaan mainitsemansa lauseen asiayhteydestään. Asiakirjassa todetaan seuraavaa: ”Hiippakuntien eriytymistä vihkimisen käytännöissä ei voi pitää toivottavana kehityksenä. Kirkolliskokouksen tehtävänä on päättää kirkon opista, ja tuomiokapitulien ja piispojen vastuulla on ohjata ja valvoa pappeja ja seurakuntia näiden päätösten noudattamisessa.”

Tuomiokapitulin käsityksen mukaan samaa sukupuolta olevien avioliiton vihkimistä tai siunaamista koskeva asia on tullut vireille samoihin aikoihin eri hiippakunnissa vuosina 2017–2018. Kaikissa näissä on todettu papin toimineen kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä kuvatuin tavoin vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta. Näistä viidessä on päädytty antamaan varoitus (Oulu, Mikkeli, Lapua, Espoo (siunaaminen) sekä nyt Kuopio) ja yksi tuomiokapituli totesi, että pappi oli toiminut vastoin virkavelvollisuuksia ja antoi papille vakavat moitteet (Helsinki). Sittemmin Oulun tuomiokapituli on vastaavissa asioissa katsonut papin toimineen vastoin (KL 5:3:3) pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta, ja päätöksessään todennut papin toimineen vastoin kirkon avioliittokäsitystä ja annettuja ohjeita, ja antanut asian piispan kaitsentaan. Helsingin piispa on ilmoittanut, ettei tuomiokapituli ota käsittelyyn mahdollisia vihkimisiä. Tuomiokapitulilla ei päätöstä tehdessään ole ollut tiedossa muita vastaavia päätöksiä eri tuomiokapituleista.

Piispan ja tuomiokapitulin valvontaoikeus heijastaa kirkon episkopaalista rakennetta, jonka mukaan hiippakunnan papisto on piispan ja tuomiokapitulin erityisen ohjaus- ja valvontavallan alainen (HE 41/2021 vp). Tuomiokapituli katsoo, ettei Oulun tuomiokapitulin päätökset ja Helsingin hiippakunnan piispan kanta voi estää Kuopion hiippakunnan piispaa ja tuomiokapitulia käyttämästä niille kirkkolain (KL 18:1 ja KL 19:1) nojalla annettua valvontatehtävää kirkkolain mahdollistamissa rajoissa (KJ 18:1 ja KJ 19:1).

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Tuomiokapituli tietoon ei ole tullut muita Kuopion hiippakuntaan kuuluvia pappeja, jotka olisivat vihkineet samaa sukupuolta olevia pareja kirkolliseen avioliittoon. Tuomiokapituli ei ole asettanut Saloa epäyhdenvertaiseen asemaan suhteessa muihin tuomiokapitulin ohjaus- ja valvontavallan alaisuudessa oleviin pappeihin.

Kirkkolain 5 luvun 1 §:n mukaan evankeliumin julistamista ja sakramenttien jakamista varten kirkossa on pappisvirka, joka saadaan papiksi vihkimisessä. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan papin erityisenä tehtävänä on julkisen jumalanpalveluksen toimittaminen ja pyhien sakramenttien jakaminen, muiden kirkollisten toimitusten hoitaminen sekä yksityinen sielunhoito ja rippi.

Kirkkolain 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan jumalanpalveluksista, sakramenteista ja kirkollisista toimituksista määrätään kirkkojärjestyksessä ja kirkkokäsikirjassa. Ne yhdessä muodostavat kirkollista vihkimistä koskevan säännösten, jota tulee tarkastella kokonaisuutena. Kirkkojärjestyksen 2 luvussa käsitellään kirkon pyhät toimitukset. Avioliittoon vihkiminen on kyseisessä luvussa kohdassa D § 18–20. Kirkkojärjestyksen 2 luvun 18 §:n 1 momentin mukaan kihlakumppanit vihitään kirkollisesti avioliittoon kirkkokäsikirjassa määrättyllä tavalla. Vihkimisen toimittaa pappi.

Kirkkokäsikirjan alussa mainitaan muun muassa seuraavaa: ”Eri toteutusmahdollisuudet käyvät ilmi kunkin toimituksen yhteydessä. Kaavoissa on ilmaistu sisennyksin ne osat, jotka voidaan jättää pois. Kaavojen yksityiskohdissa on vaihtoehtoja ja usein myös vapaan muotoilun mahdollisuus. Toimituksen puhe laaditaan yleensä kutakin tilannetta varten. Myös esirukous voidaan valmistella tilanteen mukaan.” Kirkkokäsikirjan avioliittoon vihkimisen kaavassa kohdassa ”Vihkiminen” pappi voi valita sulhaselle ja morsiamelle esitettävistä kysymyksistä kahdesta vaihtoehdosta, muutoin papin tulee toimittaa kyseinen kohta kirkkokäsikirjan mukaisesti. Vihittävinä tulee kirkon avioliittokäsityksen mukaisesti olla mies (sulhanen) ja nainen (morsian).

Pappisvihkimykseen liittyvässä pappislupauksessa pappi sitoutuu pysymään kirkon tunnustuksessa ja noudattamaan kirkon lakia ja järjestystä. Avioliittoon vihkiminen on yksi kirkon pyhistä toimituksista (KJ 2 luku) ja näin ollen yksi papin erityisistä tehtävistä. Toimittamalla samaa sukupuolta olevan parin kirkollisen vihkimisen kirkkokäsikirjan vastaisesti pappi toimii keskeisessä tehtävässään kirkon säännösten, määräysten ja ohjeiden vastaisesti. Tästä syystä kyse on pappisviran ydinalueella tapahtuneesta velvollisuuksien rikkomisesta.

Kirkkolain 5 luvun 3 §:n perusteella tuomiokapitulin tulee käsitellä asia silloin, kun pappi toimii vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta tai laiminlyö niitä taikka käyttäytyy papille sopimattomalla tavalla.

Tuomiokapituli katsoo, että Salolla on oikeus avioliittokäsitykseensä ja ilmaista se sekä vaikuttaa kirkon avioliittokäsityksen muuttamiseksi. Niin kauan kuin kirkon avioliittokäsitys on nykyinen, Salolla on velvollisuus toimia pappina kirkon säännösten ja määräysten mukaisesti. Salo on kuitenkin toimittanut samaa sukupuolta olevan parin vihkimisen tietoisesti kirkkokäsikirjan vihkikaavan vastaisesti.

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Edellä sanotun perustella tuomiokapituli toteaa, että se on käsitellyt pastori Salon asian asiaankuuluvalla tavalla, käyttänyt sille kuuluvaa toimivaltaa ja päätöksensä yhteydessä esittänyt riittävät perustelut ja asialliset syyt sille, miksi pastori Salolle on annettu kirjallinen varoitus. Tuomiokapitulin päätös ei ole siten syntynyt virheellisessä järjestyksessä, eikä tuomiokapituli ole ylittänyt toimivaltaansa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen. Tämän perustelun osalta oikaisuvaatimuksen vaatimus varoituksen kumoamisesta tulee hylätä.

Oikaisuvaatimuksen perustelujen kohdan 3) osalta tuomiokapituli toteaa seuraavaa:–

Tuomiokapituli tiedottaa papiston virkamääräyksistä istunnon jälkeen tuomiokapitulin nettisivuilla. Tällä mahdollistetaan tuomiokapitulin notaarille työrauha ja mahdollisuus kirjoittaa pöytäkirja puhtaaksi. Tästä syystä 1.7.2021 tuomiokapitulin sivuilla on ollut 30.6.2021 istunnon viranhoitomääräyksiä koskevat päätökset nähtävillä. Tuomiokapitulin linjana on, että varoitukset ja kantelupäätökset annetaan tiedoksi pöytäkirjan valmistuttua ensisijaisesti asianosaiselle itselleen. Tästä syystä Salolle annettua päätöstä ei ole mainittu tuomiokapitulin 1.7.2021 julkaisemassa tiedotteessa.

Salon viittaama asia (KHO:2020:97) tuli Oulun tuomiokapitulissa vireille 16.8.2017 ja korkein hallinto-oikeus antoi asiassa ratkaisunsa 18.9.2020. Mikkelin hiippakunnassa tuli syksyllä 2018 vireille vastaavanlainen asia, johon Itä-Suomen hallinto-oikeus antoi ratkaisunsa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen 6.10.2020, ja Lapuan tuomiokapitulissa 18.10.2017, johon Vaasan hallinto-oikeus antoi ratkaisunsa 26.8.2021.

Salon viittaamat myöhemmät mietinnöt ja kannanotot eivät ole muuttaneet kirkon avioliittokäsitystä eivätkä kirkkokäsikirjan avioliittoon vihkimisen kaavaa eivätkä muuttaneet papin velvollisuuksia kirkollisen vihkimisen osalta.

Tuomiokapitulin tulkinnan mukaan asia on tullut vireille Salon omalla ilmoituksella piispa Jolkkoselle.

Kirkkolain 5 luvun 1 a §:n mukaan pappisviralla tarkoitetaan luterilaisten tunnustuskirjojen mukaista evankeliumin julistamiseksi ja sakramenttien jakamiseksi asetettua kirkon virkaa, johon kutsutaan ja johon vihitään pappisvihkimyksessä, papilla henkilöä, joka kirkkojärjestyksen mukaisesti on joko vihitty pappisvirkaan tai jolle on myönnetty oikeus toimittaa pappisvirkaa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ja papin viralla hallinnollisella päätöksellä perustettua seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen virkaa, johon voidaan valita vain pappi.

Kirkkolain valmistelutöissä (HE 41/2012 vp, s. 12) todetaan, että virkasuhde on luonteeltaan julkisoikeudellinen palvelussuhde, jossa viranhaltija suostumuksensa perusteella määrätään hoitamaan virkatehtäviä. Lisäksi todetaan, että virkasuhde syntyy työnantajan yksipuolisella hallintotoimella, jossa virkaan ottaminen kuitenkin edellyttää suostumusta virkaan otettavalta. Valmistelutöissä (s. 19) todetaan myös, että papin virka on hallinnollisella päätöksellä perustettu seurakunnan, seurakuntayhtymän, tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen virka julkisoikeudellisena palvelussuhdelajina.

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

Pappisvirkaa koskevat kirkkolain 5 luvun säännökset. Kirkon henkilöstöä koskevat kirkkolain 6 luvun säännökset, joissa säädetään virkasuhdetta, kuten papin virkaa, koskevista asioista. Kirkkolain 5 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa varoituksessa on kysymys pappisviran hoitamisesta koskevasta hallinnollisesta seurauksesta, joka poikkeaa tarkoitukseltaan ja seurauksistaan papin virkaa koskevista kirkkolain 6 luvun 26 §:ssä ja 50 §:ssä tarkoitetuista virkamiesoikeudellisista varoituksista.

Tuomiokapitulin ylläpitämän nimikirjan mukaan Salo ei ole ollut papin virassa eli virkasuhteessa seurakuntaan, seurakuntayhtymään, tuomiokapituliin tai kirkkohallitukseen tapahtuman aikana. Salo on pappisvirassa, johon vihitään pappisvihkimyksessä. Salo on pappina toimittanut samaa sukupuolta olevien vihkimisen. Tällöin hän on pappisvirassa toiminut vastoin pappisvihkimyksessä antamaansa lupausta.

Tuomiokapitulin toimivalta antaa kirkkolain 5 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu varoitus kohdistuu kaikkiin pappisvihkimyksen saaneisiin pappisvirassa oleviin pappeihin. Tuomiokapitulin tällainen valvontaoikeus ja toimivalta heijastavat kirkon episkopaalista rakennetta, jonka mukaan hiippakunnan papisto on piispan ja tuomiokapitulin erityisen ohjaus- ja valvontavallan alaista.

Tuomiokapitulin päätöksestä ilmenee, että korkein hallinto-oikeus antoi vastaavassa asiassa ratkaisunsa syyskuussa 2020 (KHO:2020:97). Piispainkokous merkitsi 21.10.2020 korkeimman oikeuden ratkaisun tiedoksi ja arvioi ratkaisun vaikutuksia kirkossa. Tuomiokapituli merkitsi piispainkokouksen päätöksen tiedoksi 4.2.2021.

Hyvän hallintotavan näkökulmasta on perusteltua, että asian oikeustila on ratkaistu ennen viranomaisen päätöksentekoa ylemmissä oikeusasteista ja että viranomaisen ottaa päätöksenteossaan huomioon oikeuden päätöksen sisällön. Asia on käsitelty edellä mainitut olosuhteet huomioon ottaen mahdollisimman joutuisasti. Tuomiokapituli katsoo, että sillä on ollut aiheellinen syy päätöksenteon viipymiseen.

Edellä sanotun perustella tuomiokapituli toteaa, että asia on tullut vireille Salon ilmoituksella, asia on käsitelty ilman aiheetonta viivytystä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen, asiasta on tiedotettu Saloa pöytäkirjan valmistuttua ja asiaan sovelletaan pappisvirkaan liittyviä säännöksiä. Tuomiokapitulin päätös ei ole siten syntynyt virheellisessä järjestyksessä, eikä tuomiokapituli ole ylittänyt toimivaltaansa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen. Tämän perustelun osalta oikaisuvaatimuksen vaatimus varoituksen kumoamisesta tulee hylätä.

Hallinnollisen seuraamuksen kohtuullistaminen

Salo on hakenut oikaisua mainiten, että ”varoitus olisi tullut jättää antamatta”.

Tuomiokapituli voi oikaisuvaatimuksen johdosta muuttaa päätöstä, kumota päätöksen tai hylätä oikaisuvaatimuksen. (Hallintolaki 49 g § 1 momentti)

Edellä tuomiokapituli on todennut oikaisuvaatimuksessa esitettyjen perustelujen (kohtien 1, 2 ja 3) osalta, että tuomiokapitulin päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä, eikä tuomiokapituli ole ylittänyt

30.09.2021

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

toimivaltaansa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen. Näin ollen oikaisuvaatimuksen vaatimus varoituksen kumoamisesta voitaisiin edellä esitetyillä perusteluilla hylätä.

Tuomiokapitulin on kuitenkin syytä tarkastella asiaa *kohtuusperiaatteen* näkökulmasta. Kohtuullisuudessa on kysymys tapauskohtaisesta oikeudenmukaisuudesta. Kohtuusperiaate ei kuulu hyvän hallinnon oikeusperiaatteisiin itsenäisenä hallintoperiaatteena. Kohtuusperiaate on yksi käsittelyn viivästymisen yhteydessä huomioon otettava asianmukaisuuden osaelementti. Siinä on kyse yksittäistapauksen erityispiirteiden tavallista suuremmasta huomioon ottamisesta kohtuullisuuteen pyrittäessä. Kohtuusperiaate voi tulla huomioon otettavaksi esimerkiksi arvioitaessa yksittäistapauksittain asian käsittelyaikaa.

Tuomiokapituli voi muuttaa hallintopäätöstään siten, että se ottaa oikaisuvaatimuksesta päättäessään huomioon käsittelyn pitkän ajan kohtuullisuusnäkökulmana, vaikka tuomiokapitulilla on ollut aiheellinen syy päätöksenteon viivymiseen. Tällöin tuomiokapituli muuttaisi aiempaa päätöstään varoituksen osalta siten, että tuomiokapituli poistaisi pastori Salolle annetun varoituksen. Päätös pysyisi edelleen voimassa siltä osin kuin siinä todetaan pastori Salon toimineen kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta toimittamalla samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon vihkimisen 4.8.2018.

Esitys

Edellä mainituin perusteluin tuomiokapituli toteaa, että 30.6.2021 § 24 tehty päätös on syntynyt oikeassa järjestyksessä, tuomiokapituli on käyttänyt sille kuuluvaa toimivaltaa eikä päätös ole muutoinkaan lainvastainen. Samoin perustein tuomiokapituli lisäksi

- 1) katsoo edelleen, että pastori Reettakaisa Sofia Salo on toiminut kirkkolain 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta toimittamalla samaa sukupuolta olevan parin avioliittoon vihkimisen 4.8.2018 ja
- 2) muuttaa 30.6.2021 § 24 tehtyä päätöstä siten, että se soveltaa pastori Salolle annettuun hallinnolliseen seuraamukseen kohtuusperiaatetta ja poistaa pastori Salolle annetun varoituksen pitkittyneen käsittelyajan johdosta.

Päätös

Esitys hyväksyttiin.

Toimenpiteet

Pöytäkirjanote: pastori Reettakaisa Sofia Salo, Asianajotoimisto Hippi Oy

Lisätiedot päätöksestä

Lakimiesasessori Riikka Ryökäs, puh. 0447050605, riikka.ryokas@evl.fi

Muutoksenhaku

Valitusosoitus liitteenä.

Kuopion hiippakunnan tuomiokapituli

30.09.2021

§ 68 Kokouksen päätös

Pöytäkirjaan liitetään valitusosoitus.

Kokouksen päätös

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.30.

Kokouksen puolesta

Jari Jolkkonen
puheenjohtaja
1-5 §, 7-68 §

Janne Bovellan
sihteeri

Ilpo Rannankari
puheenjohtaja
6 §

Pöytäkirjantarkastus

Kokouksen pöytäkirja on tarkastettu ja todettu kokouksen kulun ja tehtyjen päätösten mukaiseksi.

Elina Sirola
pöytäkirjantarkastaja

Allekirjoitukset on tehty sähköisesti domus-järjestelmään.